

2. Основи медичної етики / Назар П. С., Віденський Ю. Г., Грандо О. А. — К.: Здоров'я, 2002. — 344 с.

Ключові слова: дифузія, кримінальна відповідальність, залишення в небезпеці, медичний працівник, професійний злочин.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Дикий О. В.

Кучерявенко Вікторія Сергіївна

студентка 1-го курсу магістратури Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПРАВОСВІДОМІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ПРИ ВИСВІТЛЕННІ ПИТАНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Засоби масової інформації (надалі — ЗМІ) будучи загальнодоступними джерелами інформації, виступають вагомою рушійною силою у формуванні індивідуальної позиції кожного громадянина. Якість журналістських матеріалів, в яких безпосереднім об'єктом висвітлення стають ті процеси, які відбуваються навколо, знаходяться в прямій залежності із якісними характеристиками їх розуміння громадськістю.

Питання ролі ЗМІ, як інструменту соціальних перетворень, соціалізації, а також світоглядного, психологічного, інформативного впливу ставало об'єктом дослідження таких вчених як: Ч. Ломброзо, А. Корре, Л. Проаль, Г. М. Ярош, Е.В. Асанов, Ф.К. Рябікін, В.Т. Томін, В.М. Дрьомін, Н.С. Юзікова О.І. Бугера, О.І. Напиральська, В.І. Галаган.

Однак, слід наголосити на відсутності спеціальних досліджень присвячених інформаційному впливу ЗМІ на правосвідомість суспільства при висвітленні питань діяльності органів правосуддя. Вектори прояву неналежного інформування населення про діяльність судової системи держави обумовлюють актуальність даної теми.

Ключовими категоріями в діяльності ЗМІ є «соціальна правда», введена в обіг Е.Ламбет, під якою слід розуміти інформацію, яка «потрібна суспільству для самоуправління» [1] та категорія «суспільно значима інформація», яка в свою чергу охоплює такі сфери як: злочини, що сталися або можуть статися; несправедливість; відомості, що дають змогу ухвалювати обґрунтовані рішення із суспільно вагомих питань; некомпетентність і недбалість; антигромадська поведінка; здоров'я і безпека людей [2]. Вагомість інформації, яка доводиться до

відома невизначеного кола осіб, відносно тих чи інших процесів, що мають місце в суспільстві обумовлює підвищену увагу до якості журналістських матеріалів. Наведене в повній мірі стосується і інформування населення з питань функціонування судової системи.

Недотримання стандартів журналістики при висвітленні питання надання компетентної оцінки від імені Держави фактам протиправної поведінки окремих осіб, призводить до настання ряду негативних наслідків, серед яких вагоме місце посідає: зниження рівня довіри до органів правосуддя; формування хибного твердження, щодо безкарності за вчинення діянь, які не відповідають нормам законодавства; формування стану незахищеності від свавільної, протиправної поведінки; вплив на основоположні засади здійснення правосуддя.

Аналіз стрічки новин за відповідною тематикою надає підстави узагальнити та визначити основні порушення, які допускають журналісти при висвітленні судових новин та які мають негативний вплив на рівень правосвідомості суспільства.

Стигматизація без доведеності вини у встановленому законом порядку. Наведене, зокрема, стосується «кричущих» заголовків про несправедливість судового розгляду, наприклад «вбивці обрали запобіжний захід», «суд відпустив крадія». Здебільш дане порушення зустрічається в стрічці новин інтернет-видань і пов'язане із необхідністю збільшення переглядів. На нашу думку, дане порушення є найсуттєвішим, оскільки завдає безпосередньо шкоду не тільки відносинам належного функціонування судової системи, рівню правосвідомості населення, але й правам окремих осіб, які підозрюються/обвинувачуються у вчиненні злочину, адже підозра чи навіть обвинувачення за своєю природою не є остаточною оцінкою діяння, визнання вчинення злочину відповідною особою, а є лише попередньою оцінкою слідчого, прокурора сформованою на підставі зібраних доказів. На момент дії принципу презумпції невинуватості, визнання особи винною є не тільки не коректним, але є й таким, що суперечить основним правам гарантованих Конституцією України і фактично створює ефект «клеювання особи» за відсутності обвинувального вироку, а у випадку постановлення виправдувального вироку відновлення власної честі та гідності шляхом спростування недостовірної інформації поданою попередньо ЗМІ залишається правом самої особи, яка реалізуючи надане їй законодавством право, в порядку цивільного судочинства, зобов'язується довести факт завдання їй немайнової шкоди у зв'язку з поширенням ЗМІ недостовірної інформації відносно неї.

Наступними не менш поширеними порушеннями, які стосуються в більшій мірі компетентності працівників ЗМІ, є відсутність подання повноти інформації та відсутність у матеріалах ЗМІ юридичного наповнення.

Розглянемо більш детально кожне з наведених вище порушень. Стандарт повноти передбачає врахування в тексті всіх важливих

позицій, уникнення обмеження власними спостереженнями журналіста, уникнення опори на єдине джерело інформації, наявність у журналістському матеріалі балансу думок та права на відповідь. На жаль, стандарт повноти зустрічається в судових новинах доволі рідко. Журналісти нехтують «контрольним списком повноти» (хто? що зробив? де? коли? як? чому?) [3, с. 120], що призводить до одностороннього, суб'єктивного висвітлення новин.

Аналіз прикладу недотримання стандарту повноти журналістського матеріалу розміщений на сайті інтернет-видання *«Новитарня»* із заголовком *«Справа “податкових майданчиків”: Печерський суд відпускає затриманих податківців під заставу»*, свідчить про повну констатацію у матеріалі фактів, відносно питання обрання запобіжних заходів, відсутність конкретизованих позицій сторін кримінального провадження, щодо результату реалізації інституту запобіжних заходів, що безумовно слід визнати порушенням стандарту повноти журналістського матеріалу та визнати можливий негативний прояв на свідомість читача, адже останній має справу із суб'єктивним викладом обставин розгляду питання, щодо застосування до осіб запобіжного заходу, що саме по собі має загрозу перейняття позиції автора читачем та формування у свідомості останнього фактів незаконності рішення суду, хоча достеменно, виходячи із поданого матеріалу, про це не можливо вести мову.

Наступним порушення, яке простежується у матеріалах ЗМІ є відсутність «юридичного наповнення», зокрема юридичної термінології, правильного розуміння та подання авторами сутності тих чи інших інститутів права. Дане порушення обумовлено відсутністю спеціалізації журналістської діяльності.

Відносно термінології, слід уточнити, найбільш поширеною помилкою є ототожнення термінів, різних за своєю природою. Наприклад, замість використання словосполучення «обрав запобіжний захід, не пов'язаний з позбавленням волі», з наведенням підстав такого обрання, використовується «відпустив». Аналогічною є ситуація з поданням інформації про обрану судом міру покарання із застосуванням статті 75 Кримінального кодексу України, журналістика допускає ототожнення термінів «умовно-дострокове звільнення» та відпустив».

Також на увагу заслуговує, той аспект, що в ряді прикладів, де зазначається про застосування судом положень статті 75 КК України, не конкретизуються обов'язки, які були покладені на особу. За таких умов, вживання автором матеріалу терміну «відпустив» на ряду з «поклав на особу певні обов'язки» підсилює можливість формування у читача, який не володіє на належному рівні знаннями кримінально процесуального законодавства, помилкового твердження відносно «свавілля» з боку органів правосуддя та безкарності осіб, які вчиняють суспільно-небезпечні діяння, які містять склад злочину.

Вищенаведене обумовлює необхідність вжиття ряду заходів організаційного та нормативного характеру спрямованих на підвищення якості публіцистичних матеріалів відносно діяльності органів правосуддя. Варто зауважити, що першочергові ідеї в даному напрямку мають місце.

Зокрема, в судах введена посада головного спеціаліста із забезпечення зв'язків із ЗМІ (прес-секретаря), здійснюється впровадження інституту судді-спікера, проводиться ряд заходів (у формі прес-брифінгів, конференцій) з питань налагодження взаємодії органів правосуддя та ЗМІ.

Досить перспективною та необхідною, на нашу думку, є ініціатива відносно впровадження юридичної спеціалізації представників ЗМІ, адже тематична «універсальність» унеможливує інформування суспільства відносно тих процесів, які відбуваються у юридичній сфері на засадах об'єктивності, збалансованості думок. Матеріали юридичного спрямування позбавленні компетентності, наповнені суб'єктивізмом та хибними твердженнями автора відносно питань застосування норм матеріального, процесуального права. Враховуючи суспільну значимість діяльності ЗМІ у сфері інформування про функціонування органів правосуддя, на нашу думку, необхідним є запровадження відповідних заходів правового характеру направлених на стимулювання журналістів та редакцій відповідних видань належного відношення до гарантованих законодавством України прав та свобод людини і громадянина при висвітленні правових новин.

Таким чином, системне вжиття заходів спрямованих на налагодження належної взаємодії між органами судової системи та ЗМІ, в частині інформування останніми про хід діяльності органів правосуддя, матиме своїм позитивним результатом — висвітлення судових новин об'єктивно та дозволить уникнути хибних тверджень відносно діяльності органів судової системи.

Список використаних джерел

1. Ламбет Э. Приверженность журналистскому долгу : Об этическом подходе в журналистской профессии / Э. Ламбет. — М. : Нац. ин-т прессы : ВООЛАНТА, 1998.
2. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі [Електронний ресурс]. — 2005. — Режим доступу до ресурсу: http://journalib.univ.kiev.ua/BBC_Guidelines_Ukr.pdf.
3. Стеблина Н. О. Етика у сфері соціальних комунікацій (професійні стандарти у журналістиці, рекламі та PR) : Навчально-методичний посібник / Н. О. Стеблина. — Львів: ПАІС, 2014. — 228 с.

Ключові слова: правові новини, судові новини, правова журналістика, діяльність органів правосуддя, правосвідомість.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ізвітна А. М.